

COMMISSIEVOORSTEL

zaaknummer:

afdelingsnaam: Leefomgeving

steller: Marije Top

telefoonnummer 06 81954790

onderwerp: Proces en uitgangspunten kaderstelling asielaanpak

Voorstel

- 1) Het college te adviseren over de voorliggende randvoorwaarden voor asielopvang.
- 2) Het college te adviseren over het voorliggende concept-afwegingskader voor asielopvang.
- 3) Het college te adviseren over het voorgestelde proces voor asielopvang.

Samenvatting

In Gooiland Hotel worden momenteel tijdelijk 148 asielzoekers opgevangen (tot 1 januari 2024 met mogelijke verlenging van één jaar tot maximaal 4 jaar). De verwachting is dat de landelijke wetgeving (spreidingswet, verwachte invoering 1 januari 2024) de taakstelling voor deze doelgroep gaat verhogen tot 360 asielzoekers in Hilversum. In de BVS op 25 januari 2023 is de raad meegenomen in de totale opvangsituatie in Hilversum (vluchtelingen uit Oekraïne en asielzoekers) en is er naar aanleiding van de aanstaande spreidingswet gesproken over het maken van lokale kaders voor asielopvang, die de raad vaststelt.

Het college maakt onderscheid tussen vaststaande randvoorwaarden die de gemeente stelt aan de asielopvang in Hilversum en een afwegingskader waarmee de geschiktheid van een locatie kan worden afgewogen. Met dit commissievoorstel vraagt het college de raad om advies over de aanzet voor de gemeentelijke randvoorwaarden, het concept-afwegingskader en het vervolgproces.

De adviezen uit de commissie en de opbrengsten uit de gesprekken met de stad gebruikt het college om de definitieve asielaanpak op te stellen, voorliggend ter besluitvorming door de raad in december. Dit zodat het college in januari gestand staat om invulling te geven aan de spreidingswet, die naar verwachting op 1 januari van kracht is.

Inleiding

Er is een vluchtelingencrisis in Europa. In Nederland werd de crisis pijnlijk zichtbaar in Ter Apel afgelopen zomer. Ook Hilversum heeft te maken met een groeiende vraag naar opvangplekken; zowel voor vluchtelingen uit Oekraïne als voor asielzoekers. De gemeente Hilversum heeft het afgelopen jaar snel en

slagvaardig invulling gegeven aan de vraag naar opvangplekken voor gevluchte Oekraïners en heeft noodopvangplekken geboden voor asielzoekers.

Anders dan bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen is er - los van noodopvang - nog geen taakstelling voor de opvang van asielzoekers. De instroom van asielzoekers neemt echter niet af en het aantal opvangplekken is beperkt. Het Rijk heeft in antwoord daarop een wet, de spreidingswet, in voorbereiding, die uitgaat van eerlijke verdeling van opvang van asielzoekers over de 342 gemeenten, waarmee iedereen naar rato een bijdrage levert aan de opvang. De verwachte verplichte taakstelling voor Hilversum onder de spreidingswet is 360 asielplekken.

Het realiseren van opvangplekken voor asielzoekers is geen gemakkelijke opgave. Het opvangen van 360 asielzoekers is een flinke belasting voor de Hilversumse samenleving en zal tot begrijpelijke zorgen leiden bij sommige Hilversummers – bijvoorbeeld over veiligheid en over extra drukte hun buurt. Tegelijkertijd weten we ons gesterkt door hoe goed Oekraïners en asielzoekers de afgelopen periode in Hilversum zijn opgevangen – een compliment voor alle Hilversummers en de ambtelijke organisatie die hieraan hebben bijgedragen. Aan de hand van duidelijke kaders en goede afspraken met inwoners, verwachten we ook deze nieuwe asielopgave aan te kunnen.

Met de wettelijke taak voor Hilversum in het vooruitzicht, is in de BVS op 25 januari 2023 afgesproken dat Hilversum niet wacht tot de spreidingswet is vastgesteld met het formuleren van een lokale asielaanpak. Door voorbereid te zijn op de wet houdt de gemeente regie op de invulling van asielbeleid en wordt zij niet overvallen.

Dit commissievoorstel is bedoeld om, in vervolg op hetgeen tijdens de BVS besproken is, vanuit de commissie het college richting mee te geven op proces, rolverdeling en inhoudelijke koers, zodat er in december een raadsbesluit genomen kan worden over de lokale asielaanpak.

De verschillende groepen waarmee Hilversum te maken heeft

Om de context goed te duiden, volgt hieronder een korte beschrijving van de 3 verschillende groepen, waar de gemeente mee te maken heeft en die om verschillende vormen van opvang/ wonen vragen.

Oekraïense vluchtelingen

Voor Oekraïense vluchtelingen die naar Nederland komen, gelden andere regels dan voor vluchtelingen uit landen buiten Europa. Ze mogen bijvoorbeeld direct in Nederland werken. Daarom kunnen mensen uit Oekraïne vrij naar Nederland reizen en hoeven zij geen asiel aan te vragen. Omdat zij geen asiel aanvragen is de gemeente verantwoordelijk voor de opvang en begeleiding van deze vluchtelingen. De gemeente Hilversum heeft hiervoor Leger des Heils (Thebe) en Vizzion (Philips) ingeschakeld.

In totaal zijn er op dit moment 1034 gemeentelijke opvangplekken voor Oekraïners (Thebe, Philips en hotels). Daarmee voldoen we ruimschoots aan de lokale taakstelling van 917 gemeentelijke opvangplekken voor Oekraïense vluchtelingen. Er verblijven daarnaast ongeveer 400 Oekraïners in gastgezinnen (niet gemeentelijke locaties) in onze gemeente. Er is een veel steun en draagvlak onder Hilversummers voor de opvang van Oekraïners, dat zich vertaalt heeft naar een groot aantal vrijwilligers, inzameling van materiële zaken en zelfs het aanbod om als gastgezin op te treden.

Asielzoekers

Een asielzoeker is iemand uit een land buiten Europa die asiel heeft aangevraagd. Hij of zij vraagt om bescherming als vluchteling en wacht op de beslissing van de overheid. Zolang de asielprocedure loopt, hebben asielzoekers het recht om in het land te blijven. Zij verblijven in een asielzoekerscentrum in afwachting van de beoordeling van hun aanvraag. Het COA is verantwoordelijk voor de opvang van

asielzoekers en regelt alle bijkomende zaken, zoals gezondheidszorg. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor onderwijs(huisvesting) en de veiligheid in de openbare ruimte.

Er worden op dit moment tijdelijk 148 asielzoekers opgevangen in Gooiland Hotel (tot 1 januari 2024 met mogelijke verlenging van één jaar tot maximaal 4 jaar). De verantwoordelijkheid voor de opvang (begeleiding, financiën, eerstelijnszorg, dagbesteding, veiligheid op de locatie) ligt bij het COA. Onder deze asielzoekers zijn ook mensen met een verblijfsvergunning die wachten op reguliere huisvesting in een gemeente.

Het opvangen van asielzoekers gebeurt al vanaf april 2022 in Gooiland Hotel en verloopt zonder grote problemen in het hotel, met enkel wat kleine incidenten. Buiten de locatie hebben er in het afgelopen jaar geen incidenten plaatsgevonden. Rondom Gooiland zijn ook Hilversumse vrijwilligers actief die, net als voor Oekraïense vluchtelingen, activiteiten voor de bewoners organiseren. Tot nu toe zijn er geen klachten vanuit omwonenden over de opvang in Gooiland Hotel.

De verwachting op basis van de nu bekende cijfers is dat de taakstelling voor de opvang van asielzoekers onder de spreidingwet voor Hilversum 360 wordt.

Statushouders

Asielzoekers worden statushouders zodra ze een verblijfsvergunning hebben. Ze gaan dan deel uitmaken van de Nederlandse samenleving. Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) koppelt deze vergunninghouders aan gemeenten. Gemeenten moeten statushouders passende woonruimte aanbieden. De verwachte taakstelling huisvesting statushouders voor 2023 in Hilversum is 220. Tot op heden wordt de taakstelling jaarlijks gehaald. De spreidingswet gaat niet alleen over asielopvang, maar ook over de huisvesting van statushouders. Gemeenten kunnen er dus ook voor kiezen om de taakstelling statushouders te verhogen.

Inburgering

Het college is zich er van bewust dat de stapeling van deze opgaven en de stijgende hoeveelheid mensen die hier opgevangen worden of hier een nieuw leven beginnen, ook een belasting kunnen vormen voor inwoners die hier mee geconfronteerd worden. Voor de (stijgende hoeveelheid) te huisvesten statushouders geldt in het bijzonder dat zij zich hier blijvend vestigen. Het college is dan ook voornemens om extra te investeren in hun 'landing' in de Hilversumse samenleving en daarop volgende inburgering. Te beginnen met kennismaken met de burens en de buurt waar ze komen te wonen en eindigend in een geslaagde inburgering, primair gericht op Nederlandse taal en werk. Hiertoe hebben wij in de Voorjaarsnota vanaf 2024 structureel extra budget opgenomen. In de loop van dit jaar zullen wij deze extra inzet nader uitwerken.

Probleemstelling/doel

In de BVS is gevraagd om richtinggevende uitspraken te doen over hoofdonderwerpen die gepresenteerd zijn: op welke doelgroepen richten wij ons, is de aanpak lokaal/regionaal, hoe komen we tot een afweging(skader) voor locaties en hoe betrekken we inwoners? U heeft ons tijdens de BVS daarbij meegeven de financiële en maatschappelijke effecten van keuzes goed in beeld te brengen.

Om deze vragen te beantwoorden kiest het college voor 2 manieren waarop kaders worden gesteld:

- Met gemeentelijke randvoorwaarden aan asielopvang;
- Met een afwegingskader voor een opvanglocatie. Het afwegingskader voor de locatie is wat het college betreft onderdeel van het gesprek met de stad.

De commissie wordt via dit voorstel gevraagd het college te adviseren: zitten we met de randvoorwaarden en het concept-afwegingskader op de goede weg en kunnen we het concept-afwegingskader gebruiken voor een gesprek met de stad?

Gemeentelijke randvoorwaarden aan asielopvang

De randvoorwaarden aan asielopvang zijn een bekrachtiging van zaken die voor een deel in de BVS op 25 januari besproken zijn. Het college toetst bij de commissie of dit inderdaad de kaders zijn waarbinnen de asielopvang binnen Hilversum vorm krijgt. De argumentatie achter iedere randvoorwaarde is onder 'Argumenten' te vinden:

1. Hilversum kiest voor de doelgroep 'asielzoekers, uitgezonderd veiligelanders' en niet voor 'statushouders' of 'crisisnoodopvang'.
2. Hilversum kiest voor samenwerking in de regio op proces en ondersteunende faciliteiten zoals zorg en onderwijs, maar niet op het gezamenlijk realiseren van opvangplekken. Hilversum neemt hierin haar eigen verantwoordelijkheid en verwacht dit ook van andere gemeenten.
3. Als gevolg van de minimale vereisten van het COA om een locatie te beheren, is één opvanglocatie het uitgangspunt.
4. Uitgangspunt is dat de gemeentelijke kosten voor onderwijshuisvesting en jeugdzorg worden gecompenseerd door het Rijk.

Concept-afwegingskader voor een locatie

Het voorgestelde concept-afwegingskader is te vinden in bijlage 1 bij dit voorstel. Het afwegingskader is een overzicht van afwegingspunten om een potentiële asiellocatie af te kunnen wegen.

Afwegingspunten zijn geen harde randvoorwaarden. De gemeente is niet in de positie om harde randvoorwaarden aan locaties te stellen, vanwege de beperkte beschikbaarheid van locaties. Daarbij is het van belang om vooraf te constateren: het is onwaarschijnlijk dat uit de beperkte opties een locatie maximaal zal scoren op alle afwegingspunten. Het afwegingskader helpt om te analyseren welke maatregelen moeten worden genomen om de geschiktheid te verbeteren en wanneer er meerdere locaties beschikbaar zijn deze te ordenen op geschiktheid.

Proces

Het voorstel van het college is dat de stad meepraat over het afwegingskader. Het gesprek met de stad wordt goed voorbereid en daarvoor wordt samenwerking gezocht met onder andere Hilversummers.nl. De adviezen uit de commissie en de opbrengsten uit de gesprekken met de stad worden gebruikt om de definitieve asielaanpak op te stellen, voorliggend ter besluitvorming door de raad in december. Door in december over de kaders te besluiten staat het college in januari, de verwachte intredingsdatum van de spreidingswet, gestand om invulling te geven aan de taakstelling die dan op ons af komt. Het college past dan het afwegingskader toe in het toetsen van potentiële opvanglocaties voor asielzoekers. Daarmee beslist het college over het uiteindelijk vestigen van een locatie. Omwonenden van een locatie praten mee over de wijze waarop een locatie wordt ingepast.

Argumenten

1.1 Hilversum kiest voor de doelgroep asielzoekers, uitgezonderd veilige landers.

De concept-spreidingswet geeft de mogelijkheid te differentiëren tussen doelgroepen binnen de taakstelling. Het is bijvoorbeeld mogelijk om te kiezen voor asielopvang en/of voor statushouders, dan wel voor crisisnoodopvang. Vanuit deze mogelijkheid kiest het college voor de 360 plekken (de verwachte taakstelling) voor asielopvang en niet voor statushouders. De keuze voor asielopvang

betekent geen extra belasting voor de woningmarkt, terwijl de inzet op meer statushouders dat wel veroorzaakt.

Omdat het COA verantwoordelijk is voor de verbouw, het beheer, exploitatie en veiligheid op het terrein van een opvanglocatie komt er minder druk bij de ambtelijke organisatie te liggen dan bij crisisnoodopvang – dan is de gemeente voor deze taken aanzet. Door te kiezen voor de doelgroep asielzoekers is de gemeente verantwoordelijk voor de veiligheid in de openbare ruimte, het regelen van onderwijs(huisvesting), jeugdzorg en het zorgen voor een goede aansluiting op de bestaande lokale structuren (denk aan vrijwillige inzet). Daarnaast voert de gemeente regie op het in samenwerking met COA regelen van een zorgvuldige inpassing in de omgeving (communicatie, participatie etc).

Het gevolg van de keuze voor de doelgroep asielzoekers is dat we inzetten op locaties die voor een lange duur beschikbaar zijn. Daarbij sluiten we aan bij de gehanteerde termijnen van de concept-spreidingswet (minimaal 5 jaar). Bijkomend voordeel aan langdurige opvang is dat het duidelijkheid schept. Dit in plaats van vaker ad hoc tijdelijke (crisis)noodopvang moeten realiseren op verschillende plekken in Hilversum.

1.2 Hilversum kiest voor samenwerking in de regio op proces en ondersteunende faciliteiten zoals zorg en onderwijs, maar niet op het realiseren van opvangplekken. De gemeente Hilversum neemt hierin haar eigen verantwoordelijkheid

De gemeente Hilversum neemt haar verantwoordelijkheid voor de te realiseren opvangplekken en dat verwachten we, in de geest van de spreidingswet waarin alle gemeenten naar rato hun bijdrage leveren, ook van andere gemeenten uit de regio. We trekken regionaal op voor wat betreft het proces en ondersteunende voorzieningen zoals onderwijs en zorg.

1.3 Als gevolg van de minimale vereisten van het COA om een locatie te beheren, is één opvanglocatie het uitgangspunt.

Gekoppeld aan de keuze voor de doelgroep asielopvang, is dat het COA verantwoordelijk is voor de exploitatie van de opvanglocatie. De eisen van het COA leiden ertoe dat zij het beheer pas kunnen doen bij aantallen boven de 200. Bij kleinschaliger voorzieningen vraagt het COA gemeenten om zelf een deel van het beheer op zich te nemen. Bovendien is het bij een opvang onder de 200 plekken voor het COA noodzakelijk dat er een groter AZC is in de nabije omgeving is, zodat gebruik kan worden gemaakt van diensten en voorzieningen die daar aanwezig zijn.

Vanzelfsprekend is de aanbodkant van locaties net zo relevant. Als er slechts twee kleinere locaties in Hilversum geschikt blijken gezien het afwegingskader, zal dit aanleiding zijn om met het COA in gesprek te gaan over de maatwerkmogelijkheden.

Dat we vanwege de COA vereisten gesteld staan voor één (mogelijk twee) locaties heeft voordelen. Vanuit de gedachte dat concentratie leidt tot efficiëntie, hogere kwaliteit en duidelijkheid voor inwoners. Bij 1 locatie ontstaan ook meer mogelijkheden om voorzieningen te concentreren of voorzieningen toe te voegen waar de buurt behoefte aan heeft. Meerdere locaties vragen bovendien meer ambtelijke capaciteit van de gemeente bij de voorbereiding en het relatiebeheer rond de locatie.

1.4 Uitgangspunt is dat de gemeentelijke kosten voor onderwijshuisvesting en jeugdzorg worden gecompenseerd vanuit het Rijk.

Gemeenten worden met gecompenseerd voor kosten die gemaakt worden voor onderwijshuisvesting en jeugdzorg. Voor onderwijshuisvesting kan dit worden aangevraagd via een specifieke regeling bij COA. Voor jeugdzorg is jaarlijks decentraal een bedrag van €5,1 miljoen beschikbaar voor jeugdhulp aan kinderen op COA locaties, dat verdeeld wordt over gemeenten, gebaseerd op het gemiddelde aantal minderjarige asielzoekers in hun gemeente (op locatie). Deze regelingen zijn niet per definitie dekkend. Daarom hanteert de gemeente compensatie als uitgangspunt.

Wat het college betreft staan deze vier randvoorwaarden vast, terwijl het concept-afwegingskader voor een locatie beschikbaar wordt gemaakt voor het gesprek met de stad.

Kanttelingen

1.1 Bezwaren uit de samenleving

Het college heeft oog voor bezwaren en mogelijke weerstand van omwonenden van een nieuwe locatie voor asielopvang. De keuze voor 360 plekken asielopvang zal voor (een deel van de) omwonenden van een toekomstige locatie tot zorgen en vragen leiden. Daarom wil het college het afwegingskader eerst voorleggen in een gesprek met de stad. Zodat mensen kunnen meedenken over hoe de afweging om uiteindelijk een locatie te kiezen eruit moet zien.

1.2 Nog geen zekerheid over de spreidingswet

De spreidingswet wordt waarschijnlijk niet eerder dan 1 januari 2024 ingevoerd. Daarmee zijn de uitgangspunten die we nu hanteren voor de lokale aanpak niet volledig zeker. In de BVS op 25 januari was echter het gedeelde beeld dat we niet wachten op de invoering van de spreidingswet, maar de Hilversumse kaders dit jaar vooruitlopend al gaan maken. Dat geeft ruimte voor het gesprek met de stad en maakt het mogelijke om wanneer de wet is ingevoerd snel te handelen.

Financiën, middelen & capaciteit

Gevolg van de keuze voor de doelgroep asielzoekers is dat exploiteren van een locatie voor rekening van het COA komt en daarmee is de opvang budgetneutraal is voor de gemeente. Uitgangspunt is dat gemeentelijke kosten voor onderwijshuisvesting en jeugdzorg worden vergoed door het Rijk via de daarvoor bestaande compensatieregelingen. Daarnaast zijn er kosten in de vorm van ambtelijke capaciteit, voorbereidingskosten, kosten voor regie op veiligheid openbare ruimte en kosten voor de inrichting van het gesprek met de stad over het afwegingskader. Deze kosten zijn voorzien in de personele inzet voor het programmateam Opvang Vluchtelingen dat wordt gedekt uit de rijksmiddelen voor opvang Oekraïne.

Uitvoering

Na de bespreking in de commissie start (voor de zomer) het gesprek met de stad over het concept afwegingskader. In het december van 2023 besluit de raad over de lokale asielaanpak.

Burgemeester en wethouders van Hilversum,

de gemeentesecretaris, de burgemeester,

mr. C.P. Torres Barrera dr. ir. G.M. van den Top

Bijlage(n)

- 1 Concept-afwegingskader asielopvang